

درس نوزدهم

«از محیط زیست مراقبت کنیم.»

آموختنی‌ها

۱ بیان مفهوم زیستگاه

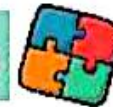
۲ آشنایی با زنجیره‌ی غذایی بین موجودات یک زیستگاه

۳ آشنایی با موجودات گیاه‌خوار و گوشت‌خوار

۴ ارائه‌ی راهکار جهت حفاظت محیط‌زیست

بخوان و پیاموز

در درس گذشته آموختیم هر موجود زنده‌ای در منطقه‌ی خاصی زندگی می‌کند، چون باید با شرایط آب و هوایی آن منطقه سازگار باشد. به منطقه‌ی خاصی که هر موجود زنده در آن زندگی می‌کند زیستگاه آن موجود می‌گویند.

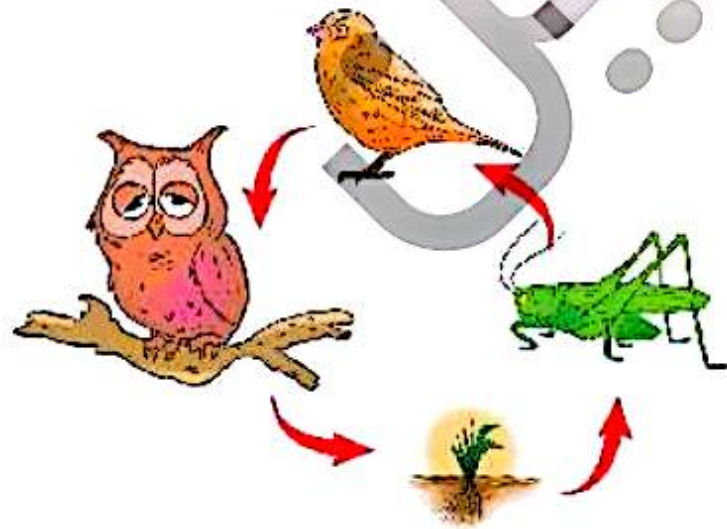
مثلاً زیستگاه پنگوئن در قطب است و در آن منطقه می‌تواند زندگی کند. زیستگاه نهنگ‌ها اقیانوس است. در هر کدام از این زیستگاه‌ها گیاهان و جانوران دیگری نیز زندگی می‌کنند و آن‌ها برای ادامه‌ی زندگی به یکدیگر وابسته‌اند. برای مثال در زیستگاه پنگوئن‌ها ماهی هم وجود دارد، چون پنگوئن برای ادامه‌ی زندگی باید از ماهی‌ها تغذیه کند. پس ادامه‌ی زندگی پنگوئن‌ها به ماهی‌ها وابسته است.

به ارتباط غذایی موجودات زنده زنجیره‌ی غذایی می‌گویند. بسیاری از زنجیره‌های غذایی با هم ارتباط دارند؛ یعنی برخی از جانوران در چند زنجیره‌ی غذایی مشترک هستند.

گیاه خوار و گوشت خوار

گیاهان غذای خود را با استفاده از نور خورشید، آب و خاک درست می کنند. برخی از جانداران فقط گیاه می خورند به این نوع جانوران گیاه خوار می گوئیم. برخی از جانداران، جانوران گیاه خوار را می خورند، به آنها گوشت خوار می گوئیم.

در یک زیستگاه گیاهان، گیاه خواران و گوشت خواران با یکدیگر در ارتباط هستند. اگر به هر دلیلی یکی از آنها کم شود یا از بین برود، زیستگاه آن ناحیه دچار مشکل می شود. برای مثال در یک زیستگاه، ملخ ها از گیاهان تغذیه می کنند و گنجشک ها، ملخ ها را می خورند. جفدها هم گنجشک ها را می خورند. حال اگر در این ناحیه گیاهان از بین بروند چه اتفاقی می افتد؟

مطالعات اجتماعی چهارم دبستان

علوی

زیستگاه‌ها در خطر

حتماً در مورد آلوده شدن آب‌های دریاها و رودخانه‌ها شنیده‌اید. می‌دانید رودخانه‌ها و دریاها زیستگاه بسیاری از موجودات زنده هستند و با آلوده شدن آن‌ها زندگی این موجودات در خطر است. گیاهان و جانوران فواید زیادی برای ما دارند، بنابراین نقش مهمی در زندگی انسان دارند. گیاهان علاوه بر این که نقش تغذیه‌ای مهمی برای ما ایفا می‌کنند، موجب زیبایی طبیعت می‌شوند و تفریحگاه‌ها و استراحت‌گاه‌های زیبایی برای ما به وجود می‌آورند. پس باید برای پاکیزگی محیط زیست بکوشیم. متأسفانه بعضی از فعالیت‌های انسان‌ها موجب از بین رفتن زیستگاه‌ها و آسیب رساندن به گیاهان و جانوران آن ناحیه می‌شود.

در اینجا برخی از این فعالیت‌های مخرب را ذکر می‌کنیم:

۱- انسان‌ها از طریق کارخانه‌ها و اتمبیل‌ها مواد سمی و شیمیایی را به محیط وارد می‌کنند و موجب آلوده شدن آب، خاک و هوا می‌شوند.

۲- گاهی افرادی برای سرگرمی و تفریح پرندگان و جانوران دیگر را شکار می‌کنند.

۳- آتش‌سوزی یکی از عوامل از بین رفتن جنگل‌ها و زیستگاه‌ها و موجودات زنده است. روشن کردن آتش در طبیعت و خاموش نکردن آن از کارهای نادرستی است که برخی انسان‌ها انجام می‌دهند.

بیشتر بدانیم

آیا می‌دانستید در وسط اقیانوس آرام زباله‌دانی شناور وجود دارد که وسعت آن دو برابر کشور آمریکا است.
دریاچه کاراجای در کشور روسیه، آلوده‌ترین دریاچه جهان است.

تمرین

۱ موارد مرتبط را به یکدیگر وصل کنید.

- به جانورانی که فقط گیاه می‌خورند گفته می‌شود. زنجیره غذایی
- به جانورانی که از جانوران دیگر تغذیه می‌کنند، گفته می‌شود. گوشت‌خوار
- به ارتباط غذایی بین موجودات زنده گفته می‌شود. گیاه‌خوار

۲ درستی و نادرستی هر عبارت را مشخص کنید.

- الف: هر موجود زنده‌ای در هر ناحیه‌ی آب و هوایی می‌تواند زندگی کند.
- ب: گیاهان غذای خود را فقط با استفاده از نور خورشید درست می‌کنند.
- پ: پخش زباله در محیط‌زیست به زندگی جانوران و گیاهان آسیب می‌رساند.

۳ جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- الف: ... گیاهان ... و ... جانوران نقش مهمی در زندگی انسان دارند.
- ب: گیاهان علاوه بر فواید زیادی که دارند موجب ... زیبایی طبیعت محیط می‌شوند.
- پ: آتش‌سوزی یکی از عوامل از بین رفتن ... جنگل‌ها و زیستگاه‌ها است.

با انتخاب گزینه‌ی مناسب به پرسش‌های داده شده پاسخ دهید.

۴

الف: ویژگی اصلی موجودات زنده‌ی یک زیستگاه کدام است؟

(۱) غذا می‌خورند.

(۲) حرکت می‌کنند.

(۳) به یکدیگر وابسته‌اند.

(۴) تولید مثل می‌کنند.

ب: کدام مورد باعث آسیب زدن به محیط‌زیست نمی‌شود؟

(۱) کارخانه‌ها

(۲) شکار کردن

(۳) دود اتومبیل‌ها

(۴) کاشت درخت

زیستگاه چیست؟

۵

هر موجود زنده‌ای در منطقه خاصی زندگی می‌کند که به آن زیستگاه آن موجود می‌گویند.

چرا کم شدن موجودات یک زیستگاه باعث می‌شود آن ناحیه در معرض خطر باشد؟

۶

چون موجودات زنده یک زیستگاه به هم وابسته هستند و اگر یکی از آن‌ها از بین برود موجودات دیگر هم بی‌غذا می‌مانند و زندگی‌شان به خطر می‌افتد.

علوی

۷ در یک زیستگاه سنجاب فندق می خورد و روباه هم سنجاب را می خورد اگر در این ناحیه گیاه فندق از بین برود چه

اتفاقی می افتد؟

به دلیل کم شدن گیاه فندق، سنجاب ها از بین می روند و با از بین رفتن سنجاب ها، روباه ها هم از بین می روند.

روباه → سنجاب → فندق

۸ سه مورد از فواید گیاهان و جانوران را ذکر کنید.

گیاهان: تولید اکسیژن، تامین مواد غذایی و دارویی، زیبایی طبیعت و مکان های تفریحی
جانوران: تامین مواد غذایی، ساخت کفش و کیف، تولید نخ و پارچه

هر کدام از اقدامات انسان که به محیط زیست صدمه می زند چه پیامدی دارد؟ در جدول بنویسید.

پیامدها	اقدامات زیان بار انسان
آلوده شدن آب، خاک و هوا	ورود مواد سمی و شیمیایی به آب و خاک و هوا
آلودگی هوا و محیط زیست	پخش زباله در محیط زیست
آتش سوزی و آسیب رسیدن به گیاهان و جانوران	روشن کردن آتش در جنگل
از بین رفتن زیستگاه ها	شکار حیوانات